

Distance education in the pandemic period: a metaphor analysis

Authors

Dr. Konul Abasli

Azerbaijan State University of Economics, Business School.

E-mail: konulabasli@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6392-6543>

Sugra Jafarova

Baku Ataturk High School. E-mail: sugra.ceferova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7377-8628>

Abstract

The aim of this study is to study and analyze the metaphorical perceptions of students and teachers about the concept of distance education during the pandemic. The survey was conducted in the second half of the 2019-2020 academic year with the participation of students and teachers from two private school operating in Baku. In the study, which involved 36 teachers and 74 students, the data were obtained through Google Form. When the data were analyzed, 45 responses were not included in the evaluation process because they did not cover the purpose of the study. The study found that teachers created 35 metaphors. These metaphors were classified into four different categories. Students also created 59 metaphors, which were grouped into six different categories. When the study is evaluated as a whole, it can be said that participants sometimes see the concept of distance education as a means of knowledge, need and communication and link it to technology, and sometimes as a means of entertainment. At the same time, the results show that the concept of distance education is a symbol of despair for both teachers and students.

Keywords

Pandemic, distance education, metaphor, students, teacher.

<http://dx.doi.org/10.29228/edu.93>

To cite this article: Abasli K., Jafarova S. (2020) Distance education in the pandemic period: a metaphor analysis. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. Vol. 690, Issue I, pp. 10–26

Article history: Received — 11.03.2020; Accepted — 02.04.2020

Pandemiya dövründə məsafədən təhsil: metaforik təhlil

Müəlliflər

Dr. Könül Abaslı

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Biznes Məktəbi.

E-mail: konulabasli@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6392-6543>

Suqra Cəfərova

Bakı Atatürk Liseyi. E-mail: sugra.ceferova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7377-8628>

Annotasiya

Bu tədqiqatın məqsədi pandemiya dövründə həyata keçirilən məsafədən təhsil anlayışı ilə bağlı şagird və müəllimlərin metaforik qavrayışlarının öyrənilməsi və təhlil edilməsidir. Araşdırma 2019/2020-ci tədris ilinin ikinci yarım ilində Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən iki özəl təhsil müəssisəsindəki şagird və müəllimlərin iştirakı ilə həyata keçirilmişdir. 36 müəllimin və 74 şagirdin iştirak etdiyi tədqiqatda məlumatlar Google Form vasitəsi ilə əldə edilmişdir. Təhlil zamanı 45 cavab, tədqiqatın məqsədini əhatə etmədiyinə görə qiymətləndirmə prosesində daxil edilməmişdir. Araşdırma çərçivəsində müəllimlər tərəfindən 35 metafor yaradıldığı görünür. Bu metaforlar dörd fərqli kateqoriyada təsnif edilmişdir. Həmçinin şagirdlər tərəfindən 59 metafor yaradılmışdır ki, onlar da altı fərqli kateqoriyada cəmləşdirilmişdir. Tədqiqat bütövlükdə qiymətləndirildiyi zaman, iştirakçıların bir qisminin “məsafədən təhsil” anlayışını bir bilik, ehtiyac və ünsiyyət vasitəsi olaraq gördüklərini və texnologiya ilə əlaqələndirdiklərini, bəziərinin isə əyləncə vasitəsi hesab etdiklərini söyləmək olar. Eyni zamanda, əldə edilən nəticələrə əsasən həmin anlayışın həm müəllimlər, həm də şagirdlər üçün bir ümitsizlik simvolu olduğunu qeyd etmək də mümkündür.

Açar sözlər

Pandemiya, məsafədən təhsil, metafora, şagird, müəllim.

<http://dx.doi.org/10.29228/edu.93>

Məqaləyə istinad: Abaslı K., Cəfərova S. (2020) Pandemiya dövründə məsafədən təhsil: metaforik təhlil. «Azərbaycan məktəbi». № 1 (690), səh. 10–26

Məqalə tarixçəsi: Göndərilib — 11.03.2020; Qəbul edilib — 02.04.2020

Giriş

Müasir dövrdə bütün dünya yaxın keçmişin ən böyük sağlamlıq böhranı – yeni növ koronavirus (COVID-19) adlanan virus ilə qarşı-qarşıya qalmışdır. Sürətli şəkildə bütün dünyanı öz təsiri altına salan bu virus 2019-cu ilin sonlarında Çinin Vuhan vilayətində meydana çıxmış və 11 mart 2020-ci il tarixində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) tərəfindən pandemiya olaraq qəbul edilmişdir (WHO, 2020). COVID-19 virusu bütün dünyada səhiyyədən tutmuş, iqtisadiyyat və təhsil sektorlarına, eləcə də cəmiyyətin həyatının bütün sahələrinə mənfi təsir etmişdir.

COVID-19 infeksiyasının qarşısını almaq məqsədi ilə dünyanın bir çox ölkəsində, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında təhsilin bütün pillə və səviyyələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesinin dayandırılmasına, bununla bağlı tədbirlərin təxirə salınmasına dair qərar qəbul olunmuşdur. Bu səbəbdən də şagird və tələbələrin təhsil əldə etmək imkanları məhdudlaşdırılmışdır. Dünya ölkələri qısa bir zaman içərisində mövcud problemi həll etmək və alternativlər tapmaq üçün səy göstərməkdədirlər.

UNESCO (2020a) tərəfindən təqdim edilən məlumatlara əsasən, 27 mart 2020-ci il tarixinə qədər COVID-19 səbəbi ilə dünyanın 184 ölkəsində, 1,5 milyardan çox şagird və 63 milyon təhsil işçisi təhsil prosesinə fasilə vermək məcburiyyətində qalmışdır. 14 iyun 2020 tarixi etibarilə isə 122 ölkədə, 1,101,129.855 şagirdə bu proses təsir etmişdir. Bu rəqəm isə dünyada bütün şagirdlərin 62.9%-i deməkdir (UNESCO, 2020b).

2020-ci ilin fevral ayında qeydə alınan ilk yoluxma halı ilə COVID-19 virusu Azərbaycan Respublikasında da yayılmağa başlamışdır. İlk yoluxma halı qeydə alındıqdan sonra kütləvi yoluxma hallarının qarşısını almaq məqsədi ilə 2 mart 2020-ci il tarixdən etibarən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin (NK) qərarı ilə respublikadakı bütün təhsil müəssisələrində tədris, təlim və təhsil prosesi dayandırılmışdır (NK, 2020). Təhsil müəssisələrinin növbəti tarixlərdə açılacağı haqqında planlaşdırmaya baxmayaraq, infeksiyanın ölkə ərazisində yayılması buna mane olmuşdur.

UNESCO (2020c) tərəfindən təqdim olunan məlumatlara əsasən Azərbaycanda COVID-19 infeksiyasının yayılmasına görə təhsil prosesinin dayandırılması prosesindən təsirlənən şagird və tələbə sayının 1,983,999 nəfər olduğu qeyd edilmişdir. Təhsil pillələrinə görə verilmiş statistikalar təhlil edildiyi zaman pandemiya təsirlənən məktəbəqədər təhsil pilləsində olanların sayı 203.011, ümumi orta təhsil pilləsində olanların sayı isə 1,395.237 nəfər olduğu görünmüşdür.

Azərbaycanda təhsilin davamlılığının təmin edilməsi məqsədi ilə teledərslərə start verilmişdir. 11 mart 2020-ci il tarixdən etibarən Təhsil Nazirliyinin (TN)

təşkilatçılığı ilə televiziyanın «Mədəniyyət» kanalında «Dərs vaxtı» adlı teledərslərə başlanılmışdır (TN, 2020a). Teledərslər həftənin beş gününü əhatə etməklə saat 10:00-dan 16:00-a qədər keçirilmiş və bütün sinifləri əhatə etmişdir. Bu prosesinin davamı olaraq 2 aprel 2020-ci ildən başlayaraq TN tərəfindən Virtual Məktəb layihəsinə start verilmişdir. (TN, 2020b). Layihənin əsas məqsədi TN tərəfindən yayımlanan teledərslərin interaktivliyininin təmin olunması və məsafədən tədris imkanlarının genişləndirilməsi olmuşdur.

TN tərəfindən təqdim edilən imkanlardan əlavə, respublika ərazisindəki bəzi özəl təhsil müəssisələri öz müəssisələrində təhsil alan şagirdlərin təhsil imkanlarından faydalana bilməsi və təhsilin fasiləsizliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə müxtəlif platformalardan istifadə edərək tədris prosesini davam etdirmişdir. Beləcə, ənənəvi təhsil məsafədən təhsil anlayışı ilə əvəz olunmuşdur.

Bu araşdırmada məsafədən təhsil anlayışını şagird və müəllimlərin necə qavradıqları metafor yolu ilə təhlil edilməyə çalışılmışdır. Metafor sözü yunan sözü olub, «meta» – dəyişdirmək, «pherein» isə köçürmək sözlərinin birləşməsindən yaranmışdır (Levin, 2005). Metafor bir mövzu ilə əlaqədar qavrayışların müəyyən olunmasında istifadə olunan metod olaraq bilinir və «bir düşüncə və görmə forması» olaraq təsvir edilir (Morgan, 1998:14). Başqa sözlə ilə desək, metafor insanların hər hansı bir anlayışı və ya hadisəni necə qavradıqlarını bənzətmələr istifadə edərək ifadə etməsidir. Hər hansı bir hadisənin və ya anlayışın metafor olaraq qəbul edilməsi üçün üç sualın cavablandırılması zəruridir. Bu suallar: a) Metaforun mövzusu nədir? b) Metaforun mənbəyi nədir? c) Metaforun mənbəyindən onun mövzusuna aid olduğu düşünülməli xüsusiyyətlər hansılardır?

Metafor mövzusunun elmi araşdırmalarda hər zaman diqqət çəkən bir mövzu olduğu ifadə edilə bilər. Təhsil sahəsi ilə əlaqəli xarici ədəbiyyatlarda istər şagirdlərin, istər tələbələrin, istərsə də müəllimlərin müxtəlif anlayışlar ilə bağlı metaforik qavrayışlarının təhlil edilməsini məqsəd olaraq qarşıya qoyan çox sayda elmi araşdırmanın aparıldığı görünmüşdür (Abası və Akman, 2018; Beşkdaş, 2017; Coşkun, 2010; Çalışıcı və Sümen, 2018; Çetinkaya, Özgören, Orakçı və Özdemir, 2018; Çivril, Aruğaslan və Özkara, 2018; Fidan, 2017; Karadağ və Gültekin, 2012; Koçak, 2013; Nikitina və Furuoka, 2008; Saban, 2008, 2009; Thomson, 2016; Özdemir, 2012; Yılmaz və Güven, 2015). Lakin Azərbaycanda şagirdlərin və müəllimlərin hər hansı bir anlayış və ya hadisə ilə bağlı metaforik qavrayışlarının araşdırıldığı elmi tədqiqat nəticələrinə rast gəlinməyib. Eləcə də beynəlxalq ədəbiyyatlarda pandemiya dövründə şagirdlərin və ya müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışını metaforla açıqlayan elmi tədqiqatlara rast gəlinmir. Ona görə də, bu araşdırmanın həm Azərbaycan, həm də beynəlxalq elmi ədəbiyyata fayda verəcəyi gözlənilir. Pandemiya dövründə şagird və müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışlarının təhlil edilməsini məqsəd

olaraq qarşıya qoyan bu tədqiqat çərçivəsində aşağıdakı suallara cavab axtarılmışdır:

- Müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforlar nələrdir?

- Müəllimlər tərəfindən yaradılan metaforlar ortaq xüsusiyyətlərinə görə hansı kateqoriyalarda təsnif edilə bilər?

- Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforlar nələrdir?

- Şagirdlər tərəfindən yaradılan metaforlar ortaq xüsusiyyətlərinə görə hansı kateqoriyalarda təsnif edilə bilər?

Metodologiya

Ümumtəhsil məktəbi şagirdlərinin və müəllimlərinin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışlarını tədqiq edən bu tədqiqat bir keyfiyyət araşdırmasıdır. Ümumiyyətlə, keyfiyyət araşdırmaları bir fenomenin nə mənə ifadə etdiyini müəyyən etməyə istiqamətlənən araşdırmalar hesab edilir (Merriam, 2013). Keyfiyyət araşdırmalarına daxil olan və fenomenologiya yanaşması tətbiq olunan bu tədqiqatda əldə edilən metaforik qavrayışlar müsbət əlamət baxımından təqdim olunmuşdur. Araşdırma nəticəsində əldə edilən metaforaların sayı, faizi və s. kimi məlumatlar isə kəmiyyət baxımından təqdim olunaraq şərh edilmişdir.

Tədqiqat qrupu

Araşdırmanın tədqiqat qrupu 2019/2020-ci tədris ilinin ikinci yarımilində Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən iki özəl məktəbdə 5, 6, 7 və 8-ci siniflərdə təhsil alan şagirdlər və bu məktəblərdə işləyən müəllimlərdən ibarətdir. Tədqiqatda könüllü olaraq iştirak edən iştirakçılar haqqında məlumatlar cədvəl 1-də göstərilmişdir.

Cədvəl 1-dən göründüyü kimi, tədqiqatda ümumilikdə 110 nəfər iştirak etmişdir ki, onların 36-sı (32,7%) müəllim, 74-ü isə (67,3%) şagirddir. Müəllimlərdən 4-ü (11,1%) kişi, 32-si (88,9%) isə qadındır. Şagirdlərin cinsiyyətə görə bölgüsünə gəldikdə, 51-i (68,9%) kişi, 23-ü (31,1%) isə qadın cinsindəndir.

Məlumat (data) toplama vasitəsi və məlumatların toplanılması

Bu tədqiqat çərçivəsində məlumatların toplanmasında «Məsafədən təhsillə bağlı metaforik qavrayış forması» istifadə edilmiş, həm şagirdlərdən, həm də müəllimlərdən «Məsafədən təhsil ... kimidir. Çünki ...» cümlələrini öz düşüncələrinə uyğun olaraq tamamlamaq istənilmişdir. Metaforik araşdırmalarda «kimi» konsepsiyası ilə metaforun mənbəyinin müəyyən edilməsi, «çünki» konsepsiyası ilə isə metaforun məntiqli bir əsasa dayandırıldığı ifadə edilir (Saban, 2008). Tədqiqat çərçivəsində əldə edilən məlumatlar şagird və müəllimlərə «Google

Cədvəl 1. Tədqiqat iştirakçılarına aid demoqrafik məlumatlar

Kateqoriya	Cinsiyət	f	%
Müəllim	Qadın	32	88,9
	Kişi	4	11,1
Şagird	Qadın	23	31,1
	Kişi	51	68,9
Cəmi	Müəllim	36	32,7
	Şagird	74	67,3

Form» vasitəsi ilə elektron şəkildə göndərilmişdir. Toplanılan məlumatlar sadəcə tədqiqatda istifadə edilmiş və üçüncü şəxs və ya qurumlar arasında paylaşılmamışdır.

Məlumatların analizi

İştirakçılardan alınan cavablar tək-tək yoxlanılmışdır. Cavablar həmçinin metaforun mövzusu, mənbəyi və aralarındakı əlaqə baxımından təhlil edilmişdir. Bu proses zamanı tədqiqat üçün uyğun olmayan 45 cavab qiymətləndirmə prosesinə daxil edilməmişdir. Növbəti addımda metaforlar ortaq xüsusiyyətlər və izahat nöqtəyi-nəzərindən eyni kateqoriyalara daxil edilmişdir. Kateqoriyaların formalaşdırılması zamanı iştirakçıların cavabları kodlanmışdır. Tədqiqatda iştirak edən şagirdlər Ş1, Ş2, Ş3 və s. şəkildə, müəllimlər isə M1, M2, M3 və s. şəkildə kodlanmışdır.

Tədqiqatda müəllimlər tərəfindən yaradılmış metaforlar 4 fərqli kateqoriya altında birləşdirilmişdir. Şagirdlər tərəfindən yaradılmış metaforlar isə 6 müxtəlif kateqoriyaya daxil edilmişdir. Tədqiqatın etibarlılığını təmin etmək məqsədi ilə sahə üzrə iki fərqli mütəxəssisin rəyi alınmışdır. Mütəxəssis rəyləri Miles və Huberman (1994) tərəfindən yaradılmış formul (etibarlılıq = fikir birliyi / fikir birliyi + fikir fərqliliyi) ilə hesablanmış və .89 etibarlılıq əmsali əldə edilmişdir. Həmçinin metafor kateqoriyaları cədvəl formasına gətirilmiş və frekans (tezlik) və faizləri hesablanmışdır.

Tədqiqatın tapıntıları

Bu bölmədə həm müəllimlərin, həm də şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqədar yaratdıqları metaforlar, metaforların təsnif olunduğu kateqoriyalar və iştirakçıların fikirləri birbaşa təhlil olunaraq şərh edilmişdir.

Cədvəl 2. Müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforalar

N	Yaradılan metaforlar	f	%	N	Yaradılan metaforlar	f	%
1	Ögey ana	2	5,48	19	Ümid	1	2,78
2	Yuxu	1	2,78	20	Söyüd ağacı	1	2,78
3	İtirilən yaxın adam	1	2,78	21	Soyuq müharibə	1	2,78
4	Gözəl bir çiçəyi uzaqda görmək	1	2,78	22	Başsız atlı	1	2,78
5	Göz oxşayan alma	1	2,78	23	Aydın görünməyən tərəfi	1	2,78
6	Qələbəyə aparın yol	1	2,78	24	Oksigen	1	2,78
7	Dadsız yemək	1	2,78	25	Subtitrsiz film	1	2,78
8	Şüalanmaq	1	2,78	26	Platonik sevgi	1	2,78
9	Duzsuz yemək	1	2,78	27	Dənizdəki fırtına	1	2,78
10	Ekran	1	2,78	28	Kitab oxuma	1	2,78
11	Film anonsu	1	2,78	29	Atasız böyümüş uşaq	1	2,78
12	Çürümüş və düyünlənmiş kəndir	1	2,78	30	Xəyal edib çata bilmədiklərimiz	1	2,78
13	Benzini bitən avtomobil	1	2,78	31	Göydəki ulduz	1	2,78
14	Çay dibində parıldayan maddə	1	2,78	32	Gözü dəsmalla bağlanmış adam	1	2,78
15	Sehri çubuq	1	2,78	33	Şokoladlı fondue	1	2,78
16	Qaranlıqda görünən işıq	1	2,78	34	Televiziya	1	2,78
17	Su altında çörək qırıntısı gözləyən balıq	1	2,78	35	Əlçatmaz uzaqda olan qəribə bir adam	1	2,78
18	Bağçada bitən qızıl gül	1	2,78	Cəmi	35	100	

Müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışları

Müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı qavrayışlarını müəyyən etmək üçün 36 müəllimin yaratdığı 35 metafor analiz edilmişdir. Təhlil edilən metaforalar dörd fərqli kateqoriyada cəmləşdirilmişdir. Müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqəli yaratdıqları metaforalar və kateqoriyalar cədvəl 2-də təqdim edilmişdir:

Cədvəl-2 təhlil edildiyi zaman müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı 35 metafor yaratdığı görülür. «Məsafədən təhsil» anlayışını «Ögey ana» metaforu ilə izah edən müəllimlərin sayı 2 nəfər olmuşdur. Digər metaforaların hər biri bir müəllim tərəfindən istifadə olunmuşdur.

Müəllimlər tərəfindən yaradılmış metaforalar dörd fərqli kateqoriyada təsnif edilmişdir. Bu kateqoriyalar cədvəl 3-də göstərilmişdir.

Cədvəl 3. Müəllimlərin yaratdıqları metaforaların kateqoriyalar üzrə təsnifatı

Kateqoriyalar	Metaforlar	f	(%)
Ehtiyac	Yuxu, itirilən yaxın adam, ümid, oksigen, su altında çörək qırıntısı gözləyən balıq, qaranlıqda görünən işıq, əlçatmaz uzaqda olan qəribə bir adam, qələbəyə aparən yol, şokoladlı fondue	9	25.7
Kommunikasiya	Televiziya, şüalanmaq, ekran, subtitrsiz film, film anonsu, gözü dəsmalla bağlanmış adam, başsız atlı, kitab oxuma	8	22.9
Kainat	Ayın görünməyən tərəfi, göydəki ulduz, sehri çubuq, dənizdəki fırtına, çay dibində parıldayan maddə, bağçada bitən qızıl gül, gözəl bir çiçəyi uzaqdan görmək, göz oxşayan alma, söyüd ağacı,	9	25.7
Ümidsizlik	Ögey ana (x2), atasız böyümüş uşaq, dadsız yemək, duzsuz yemək, platonik sevgi, çürümüş və düyünlənmiş kəndir, soyuq müharibə, benzini bitən avtomobil, xəyal edib çata bilmədiklərimiz	9	25.7
Cəmi		35	100

Cədvəl 3-dən göründüyü kimi, müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforlar dörd kateqoriyada təsnif edilmişdir. Bu kateqoriyalar «Ehtiyac» (f=9), «Kommunikasiya» (f=8), «Kainat» (f=9) və «Ümidsizlik» (f=9) olaraq adlandırılmışdır.

Kateqoriya 1. Ehtiyac

Bu kateqoriyada 9 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 25,7% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışını bir ehtiyac olaraq gördükləri məlum olmuşdur. «Ehtiyac» kateqoriyasına aid iştirakçı müəllimlərin yaratdıqları nümunə metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

M2: Məsafədən təhsil oksigenə bənzəyir çünki ona hər zaman ehtiyac vardır.

M13: Məsafədən təhsil qələbəyə aparən yola bənzəyir, çünki zəfər qazanmaq üçün istənilən yol yaxşıdır.

M21: Su altında çörək qırıntısı gözləyən balığa bənzəyir, çünki həvəslə kamera arxasında müəllimlərini dinləyib, onların dediyi bir adi sözü belə özlərinə qida hesab edən şagirdlər var.

M1: Məsafədən təhsil yuxuya bənzəyir, çünki toxunmadan görürsən və gözləyirsən ki, nə zaman oyanıb reallığa qovuşacaqsan.

M5: Məsafədən təhsil ümidə bənzəyir, çünki əlimiz hər şeydən üzüldükdə, çarəsiz qaldıqda, bizi həyatda tutan ümiddir. Bütün təhsil ocaqları bağlı ikən təhsil sistemini çökməyə qoymayan bu ümiddir.

İştirakçı müəllimlərin «Ehtiyac» kateqoriyasında «məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqəli yaratdıqları metaforların mənfi məna ifadə etmədiyini söyləmək olar.

Kateqoriya 2. Kommunikasiya

Bu kateqoriyada 8 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 22,9% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışını kommunikasiya və ya kommunikasiya vasitəsi olaraq gördükləri ifadə edilə bilər. Bu kateqoriyaya aid olan metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

M11: Məsafədən təhsil şüalanmağa bənzəyir, çünki eyni anda bütün evlərə nüfuz edə bilərsiniz.

M17: Məsafədən təhsil ekrana bənzəyir, çünki görürsən, amma əlin çatmır.

M19: Məsafədən təhsil bir filmin anonsu kimidir, çünki mövzudan xəbərin olur amma əhəmiyyətinə vara bilmirsən.

M36: Məsafədən təhsil gözü dəsmalla bağlanmış adama bənzəyir, çünki bu adam informasiya almaqla hədəf çata da bilər, çatmaya da. Bu onun fərsətinə qalır.

M22: Məsafədən təhsil subtitrsiz filmə bənzəyir, çünki filmə nə qədər diqqətlə baxsan, qulaq assan da subtitr olanda daha gözəl anlaşılıq olduğu kimi, müəllimlə canlı ünsiyyət də bir o qədər effektiv olur.

Kateqoriya 3. Kainat

Bu kateqoriyada 9 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 25,7% təşkil edir. «Kainat» kateqoriyasına aid olan metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

M33: Məsafədən təhsil çay dibində parıldayan maddəyə bənzəyir, çünki toxuna bilmirsən başa düşsən qızıldır, yoxsa adi şüşə parçası.

M26: Dənizdəki fırtınaya bənzəyir, çünki əlindən heç nə gəlməsə də o gəmini mütləq məqsədə çatdırmalısan, heç kəs gəminin necə çatdırdığına baxmayacaq, sırf məqsədə çatıb-çatmadığına baxacaq.

M15: Məsafədən təhsil ayın görünməyən tərəfinə bənzəyir, çünki bizdə yalnız görünən hissələri ilə təəssürat yaradır.

M6: Məsafədən təhsil söyüd ağacına bənzəyir, çünki uzaqdan qəşəng görünür, amma bar vermir.

Kateqoriya 4. Ümitsizlik

Bu kateqoriyada 9 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforalara nisbəti 25,7% təşkil edir. «Ümitsizlik» kateqoriyasına aid olan metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

M18: Məsafədən təhsil xəyal edib çata bilmədiklərimizə bənzəyir, çünki hər şey var amma nələrsə əskikdir, hiss edə bilmirsən, toxuna bilməzsən.

M32: Məsafədən təhsil ögey anaya bənzəyir, çünki heç bir şey əsl ananın yerini verə bilməz.

M35: Məsafədən təhsil atasız böyümüş uşağa bənzəyir, çünki sadəcə bildiklərimizi öyrətmək imkanımız olur, sevgidən, diqqətdən uzaq qalır övladlarımız. Eyni ilə bir ananın tək böyütdüyü uşaq kimi mənəvi cəhətdən yarımçıq.

M14: Məsafədən təhsil dadsız yeməyə bənzəyir, çünki dadsız yeməyi ac qalmaq üçün yeyirik, ləzzətlə yemək mümkün deyil, məsafədən təhsil sadəcə mövzularla tanış olmaq üçün işə yarayır.

M16: Çürümüş və düyünlənmiş kəndirə bənzəyir, çünki nə üstünə odun yağa bilməzsən, nə də qoşquya qoşa bilməzsən. Amma super internet, məsuliyyətli valideyn, həvəsli şagird və əzmkar müəllim olsa super!

«Ümitsizlik» kateqoriyasına aid olan metaforalar digər kateqoriyalarda təsnif edilən metaforalarla müqayisədə nisbətən mənfi mənaları ifadə edir. Digər bir ifadə ilə, müəllimlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları və bu kateqoriyaya aid metaforalara mənfi mənə yüklədiklərini hesab etmək olar.

Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışları

Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışlarını müəyyən etmək üçün 74 şagirdin yaratdığı 59 metafor analiz edilmişdir. Təhlil edilən metaforlar altı kateqoriyada cəmləşdirilmişdir. Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqəli yaratdıqları metaforlar və kateqoriyalar cədvəl 4-də təqdim edilmişdir:

Cədvəl-4-ü təhlil edərkən, ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı 59 metafor yaratdığını görürük. «Məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqəli olan və ən çox bənzərlik təşkil edən «Kitab» (f=5), «Kitabxana» (f=4), «Məktəb» (f=3), «Pult» (f=2), «Komfort həyat» (f=2), «Təyyarə» (f=2) və «Qiymətli daş» (f=2), «Oyun» (f=2) metaforları olmuşdur. Digər metaforlar isə bir dəfə istifadə olunmuşdur.

Şagirdlərin yaratdıqları metaforlar altı fərqli kateqoriyada təsnif edilmişdir. Bu kateqoriyalar cədvəl 5-də təqdim edilmişdir.

Cədvəl 5-dən göründüyü kimi, şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforlar altı kateqoriyada təsnif edilmişdir. Bu kateqoriyalar «Texnologiya» (f=19), «Bilik» (f=13), «Əyləncə» (f=11) və «Ümitsizlik» (f=8), «Transport» (f=4) və «Cəvahirat» (f=4) olaraq adlandırılmışdır.

Cədvəl 4. Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforalar

N	Yaradılan metaforlar	f	%	N	Yaradılan metaforlar	f	%
1	Kitab	5	8,7	31	Kino	1	1,2
2	Kitabxana	4	6,9	32	Zəncir	1	1,2
3	Məktəb	3	5,7	33	Canlı danışma	1	1,2
4	Pult	2	3,5	34	Texnologiya	1	1,2
5	Oyun	2	3,5	35	Bilgi çiçəyi	1	1,2
6	Komfort həyat	2	3,5	36	İcad etmək	1	1,2
7	Təyyarə	2	3,5	37	Kompüter oyunu	1	1,2
8	Daş-qaş	2	3,5	38	Evindən uzaq düşmək	1	1,2
9	İnternet	1	1,2	39	İşıq	1	1,2
10	Tətil	1	1,2	40	Onlayn söhbət	1	1,2
11	Dostlarla görüşmək	1	1,2	41	Nəqliyyat	1	1,2
12	Səyahət edən gəmi	1	1,2	42	Uzaqdan ünsiyyət	1	1,2
13	Qarışqa	1	1,2	43	Avtobus	1	1,2
14	Dron	1	1,2	44	Havada uçan şar	1	1,2
15	Məlumatlandırma proqramı	1	1,2	45	Paltar	1	1,2
16	Son ixtira	1	1,2	46	İş yeri	1	1,2
17	Gizlənqaç oyunu	1	1,2	47	Müəllim	1	1,2
18	Robot	1	1,2	48	Göy qurşağı	1	1,2
19	Telefon	1	1,2	49	Kontrol coystiki	1	1,2
20	Budağın ucundakı meyvə	1	1,2	50	Evdə yatmaq	1	1,2
21	Youtube videosu	1	1,2	51	Kor insan	1	1,2
22	Solmuş ağac	1	1,2	52	Göyərçin bəsləmək	1	1,2
23	Qayğı	1	1,2	53	Pulsuz əşya	1	1,2
24	Ensiklopediya	1	1,2	54	Şüalanmaq	1	1,2
25	Otaq	1	1,2	55	Sevgi qutusu	1	1,2
26	Sinifdə ailəni görmək	1	1,2	56	Kompüter	1	1,2
27	Gələcəkdəki yenilik	1	1,2	57	Ağac	1	1,2
28	Günəş	1	1,2	58	İnternetdən alış-veriş	1	1,2
29	Övladın ailədən uzaq düşməsi	1	1,2	59	Dəniz qırağında kitab oxumaq	1	1,2
30	«Titanik» batarkən musiqi ifa edən musiqçilərə	1	1,2	Cəmi	59	100	

Kateqoriya 1. Texnologiya

Bu kateqoriyada 19 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 32,2% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışını bir texnologiya və ya texnologiya vasitəsi olaraq gördükləri ifadə edilə bilər. «Texnologiya» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

Cədvəl 5. Şagirdlər tərəfindən yaradılan metaforların kateqoriyalar üzrə təsnifatı

Kateqoriyalar	Metaforlar	f	(%)
Texnologiya	Pult (x2), internet, son ixtira, robot , telefon, youtube videosu, sinifdə ailəni görmək, dron, canlı danışma, texnologiya, onlayn söhbət, uzaqdan ünsiyyət, kompüter, internetdən alış-veriş etmək, şüalanmaq, kontrol cystiki, otaq, günəş, kino	19	32,2
Bilik	Kitab (x5), kitabxana (x4), məktəb (x3), ensiklopediya, icad etmək, gələcəkdəki yenilik, müəllim, kitabxanada kitab oxumaq, dəniz qırağında kitab oxumaq, işıq, bilgi çıxəyi, qarışqa, qayğı	13	22,1
Əyləncə	Oyun (x2), komfort həyat (x2), kompüter oyunu, gizlənqaç oyunu, evdə yatmaq, sevgi qutusu, göyərçin bəsləmək, paltar, pulsuz əşya, tətill, dostlarla görüşmək	11	18,9
Ümidsizlik	Övlədin ailədən uzaq düşməsi, budağın ucundakı meyvə, solmuş ağac, «Titanik» batarkən musiqi ifa edən musiqiçi, kor insan, evindən uzaq düşmək, havada uçan şar, iş yeri	8	13,2
Transport	Təyyarə (x2), səyahət edən gəmi, nəqliyyat, avtobus,	4	6,8
Cəvahirat	Qiyətli daş (x2), zəncir, göy qurşağı, ağac,	4	6,8
Cəmi		59	100

Ş20: Məsafədən təhsil robota bənzəyir, çünki işləyir amma heç bir duyğusu, hissi yoxdur.

Ş35: Məsafədən təhsil drona bənzəyir, çünki uzaqları görmək olur. Uzaqlar da bizim təhsilimizdir.

Ş65: Məsafədən təhsil pultla bənzəyir, çünki mən yerimdə oturaraq istədiyim mövzuda təhsil ala bilərəm, istədiyim zaman bir düyməyə basaraq müəllimlərimlə və sinif yoldaşlarımla əlaqə qura bilərəm.

Ş70: Məsafədən təhsil bir alış-verişə bənzəyir, ancaq internetdən alış-verişə. Çünki biz internetdən müəlliməmizdən bilik alırız və biz də onlara onlayn imtahan üzərindən bu bilikləri qaytarırıq.

Ş74: Məsafədən təhsil şüalanmağa bənzəyir . Çünki sanki bir anda dərslə, dərslərdən sonra isə evə şüalana bilirik.

Ş33: Məsafədən təhsili günəşə bənzəyir, çünki o da günəş kimi bir yerdən bir çox yerə əks olunur.

Kateqoriya 2. Bilik

Bu kateqoriyada 13 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 22,1% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışını biliyə, elmə bənzətdikləri görünmüşdür. «Bilik» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

Ş28: Məsafədən təhsil kitabxanaya bənzəyir, çünki kitabxanadakı kimi məsafədən təhsildə də istədiyimiz məlumatları öyrənə bilirik

Ş50: məsafədən təhsil kitaba bənzəyir, çünki bizə bilik, məlumat verir.

Ş4: Məsafədən təhsil öz məktəbimizə bənzəyir, çünki hər kəs burdadır.

Ş15: Məsafədən təhsil bir işığa bənzəyir, çünki biz bu işığın ətrafına yığışmışıq.

Ş13: Məsafədən təhsil qarışıqaya bənzəyir, çünki müəllimlər kompüter başında oturaraq qarışqa kimi evlərindən daim bizim üçün çalışırlar.

Kateqoriya 3. Əyləncə

Bu kateqoriyada 11 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforalara nisbəti 18,9% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən şagirdlər «məsafədən təhsil» anlayışını bir əyləncə olaraq görmüş və ya məsafədən təhsil zamanı əyləndiklərini ifadə etmişdirlər. «Əyləncə» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

Ş4: Məsafədən təhsil komfort həyata bənzəyir, çünki evdə oturub təhsil alırıq.

Ş19: Məsafədən təhsil gizlənqaç oyununa bənzəyir. Çünki istəyəndə kameranı açırsan hamı səni görür, istəməyəndə bağlayıb gizlənirsən.

Ş61: Məsafədən təhsil pulsuz əşya kimidir, çünki istədiyini kimi istifadə edirsən və heç bir pul xərcləmirsən.

Ş6: Məsafədən təhsil tətildə bənzəyir, çünki telefonun arxasından rahat dərs keçirik və hər şeyi edə bilirik.

Kateqoriya 4. Ümitsizlik

Bu kateqoriyada 8 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforlara nisbəti 13,2% təşkil edir. Bu kateqoriyada yaradılan metaforlara əsasən şagirdlər «məsafədən təhsil» anlayışına daha çox mənfi aspektdən yanaşıblar. «Ümitsizlik» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforlar və izahlarına diqqət yetirək:

Ş24: Məsafədən təhsil solmuş ağaca bənzəyir, çünki şagirdlər məktəbdə aldıkları qədər maraqlı təhsil ala bilmirlər.

Ş36: Məsafədən təhsil kor insana bənzəyir, çünki müəllim sual verəndə bilmir ki, şagird bağlı kamera arxasında sualın cavabını bilərək deyir, ya da bilməyərək kitabdən oxuyur.

Ş58: Məsafədən təhsil havada uçan şara bənzəyir, çünki şar kimi dostlarıma və müəllimlərimə uzağam.

Kateqoriya 5. Transport

Bu kateqoriyada 4 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforalara nisbəti 6,8% təşkil edir. «Transport» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforalar və izahlarına diqqət yetirək:

Ş41: Uzaqdan təhsil təyyarəyə bənzəyir , çünki nə zaman harada olduğuna baxmayaraq təhsil ala bilirik.

Ş11: Məsafəli təhsil səyahət edən gəmiyə bənzəyir, çünki istəyən gəmiyə minir, bəziləri minməyə can atır , minmək istəməyən isə heç əzmkarlıq göstərmir.

Ş18: Məsafədən təhsil avtobusa bənzəyir, çünki bir çox insan müxtəlif yerlərdən qoşularaq birlikdə yaxşı, səmərəli və əyləncəli vaxt keçirirlər.

Kateqoriya 6. Cəvahirat

Bu kateqoriyada 4 metafor yaradılmışdır. Onların bütün metaforalara nisbəti 6,8% təşkil edir. «Cəvahirat» kateqoriyasına aid şagirdlərin yaratdıqları nümunə metaforalar və izahlarına diqqət yetirək:

Ş5: Məsafədən təhsil göy qurşağına bənzəyir, çünki yağışdan sonra çıxan göy qurşağı əhvalımızı yüksəltdiyi kimi, məsafədən dərslər də pandemiya müddətində ortaya çıxaraq əhvalımızı yüksəltdi.

Ş49: Məsafədən təhsil qiymətli daşa bənzəyir, çünki tayı-bənzəri yoxdur.

Şagirdlərin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı yaratdıqları metaforalar ümumilikdə qiymətləndirildiyi zaman altı kateqoriya altında təsnif edilən metaforalara yüklənən mənaların demək olar ki, böyük bir hissəsinin müsbət olduğu ifadə edilə bilər.

Nəticə və Müzakirə

Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən iki özəl məktəbin şagirdlərinin və müəllimlərinin «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı metaforik qavrayışlarının araşdırılması məqsədi ilə həyata keçirilən bu tədqiqatda ümumilikdə 110 iştirakçı iştirak etmişdir. Müəllimlər tərəfindən «məsafədən təhsil» anlayışı ilə bağlı «ehtiyac», «kommunikasiya», «kainat» və «ümitsizlik» adlı dörd fərqli kateqoriyada 35 metafor yaradılmışdır. Şagirdlər tərəfindən isə «texnologiya», «bilik», «əyləncə», «ümitsizlik», «transport» və «cəvahirat» başlıqlı altı qrupda 59 metafora yaradılmışdır.

Müəllimlər tərəfindən «məsafədən təhsil» anlayışı ilə əlaqədar yaradılan metaforalar birlikdə təhlil edildiyi zaman, təhsilverənlərin məsafədən həyata keçirilən təhsil prosesini bir ehtiyac və ünsiyyət vasitəsi olaraq gördükləri deyilə bilər. Həmçinin məsafədən təhsil prosesində qarşılaşdıqları çətinliklər və ya çatışmazlıqlar olaraq qiymətləndirilə bilən nüanslara əsasən bu prosesin müəllimlərdə ümitsizlik yaratdığı ifadə edilə bilər. Bənzər şəkildə, şagirdlərin

məsafədən həyata keçirilən təhsil prosesində iştirakını həm bir texnoloji vasitə və ya texnoloji proses, həm də əyləncə kimi qəbul etdiklərini düşünmək olar. Bunlarla bərabər, təhsilalanların düşüncələrinə görə təhsil prosesində məsafədən iştirak etməyin ümitsizlik yaratdığı qeyd edilə bilər.

Elmi ədəbiyyatlarda distant təhsil anlayışı ilə bağlı müxtəlif metafor tədqiqatlarına rast gəlinir. Məsələn, Yılmaz və Güven (2015) tərəfindən Türkiyədə həyata keçirilmiş bir tədqiqatda müəllimliyə namizəd olan tələbələrin distant təhsillə bağlı metaforik qavrayışları tədqiq edilmişdir. Bir universitetin müvafiq fakültəsində təhsil alan 150 tələbənin iştirakı ilə həyata keçirilən bu araşdırmada tələbələrin distant təhsillə bağlı yaratdıqları metaforlar 16 fərqli kateqoriyada təsnif edilir. Tədqiqatın sonunda əldə edilən metaforların «müxtəliflik», «bahalı», «məhdud», «faydalı», «duyğusuz», «zərurət» kimi kateqoriyalarda təsnif edildiyi görünür. Həmin çalışmada «zərurət» kateqoriyasında təsnif edilən metaforlar; bu tədqiqat çərçivəsində müəllimlər tərəfindən yaradılan və «ehtiyac» kateqoriyasında təsnif edilən metaforlarla müqayisədə edilmiş və metaforların bənzərlik təşkil etmədiyi görünmüşdür. Lakin çalışmada distant təhsillə bağlı yaradılan bəzi metaforların eyni olduğu müşahidə edilmişdir. Bu metaforlara nümunə olaraq «ögey ana» və «robot» göstərilə bilər.

Fidan (2017) tərəfindən aparılmış və 130 tələbənin iştirak etdiyi bir tədqiqatda da distant təhsillə bağlı tələbələrin metaforik qavrayışları araşdırılmışdır. Tədqiqatda tələbələrin yaratdıqları 130 metafor beş fərqli kateqoriyada təsnif edilmişdir. Bu kateqoriyalar «texnologiya», «təhsil forması», «faydalı olan», «mənfəətli olan», «müstəqillik» və «digər» olaraq adlandırılmışdır. Tələbələrin distant təhsillə bağlı yaratdıqları metaforların bəzilərinin bu araşdırma çərçivəsində müəllim və ya şagirdlərin yaratdığı metaforlarla eyni olduğu görünür. Bənzər olan metaforlara nümunə olaraq «ağac», «kitabxana», «ensiklopediya» metaforlarını göstərmək olar.

Çivril, Aruğaslan və Özkara (2018) tərəfindən Türkiyədə həyata keçirilən və tələbələrin distant təhsillə bağlı metaforik qavrayışlarını öyrənmək məqsədi daşıyan tədqiqatda təhsilalanların bu təhsilalma forması ilə bağlı ümumilikdə 142 metafor yaratdıqları görünür. Bu metaforlar beş fərqli kateqoriyalarda təsnif edilmişdir. Tədqiqat çərçivəsində yaradılmış kateqoriyalar bu araşdırma nəticəsində əldə edilən kateqoriyalardan fərqlidir. Lakin yaradılan metaforlar arasında bənzərliklərin olduğu da müşahidə edilir. Bənzər olan metaforlara nümunə olaraq «kitab», «təyyarə», «kitabxana», işıq», «yuxu», «pult», «günəş», «qiymətli daş», «oyun» göstərilə bilər.

Araşdırmanın nəticələrini bütöv şəkildə qiymətləndirdiyimiz zaman, tədqiqat iştirakçılarının bir qisminin «məsafədən təhsili» bilik almaq üçün ehtiyac duyduqları bir vasitə, bir qisminin isə ünsiyyət vasitəsi olaraq gördüklərini söyləmək mümkündür. Həmçinin pandemiya dövründə müxtəlif təhsil

müəssisələrinin fərqli platformalardan istifadə əsasında təşkil etdiyi məsafədən təhsil prosesi iştirakçılarının «məsafədən təhsil» anlayışını texnologiya və ya texnoloji vasitə olaraq qəbul etdikləri, bəzilərinin isə ümitsizlik yaradan bir anlayış olduğunu düşündükləri ifadə edilə bilər. Məsafədən həyata keçirilən təhsil prosesini bəzi şagirdlərin bir əyləncə vasitəsi olaraq gördüyünü də düşünmək olar.

Bu tədqiqat iki özəl təhsil müəssisəsində işləyən və təhsil alanların fikirləri ilə məhduddur. Tədqiqat dövlət məktəblərində təhsil alan şagirdlərin və orada işləyən müəllimlərin iştirakı ilə təkrarlana bilər.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat / References:

1. Abası, K. & Akman, Y. (2018). Türkiyə'deki uluslararası öğrencilerin çok kültürlü eğitime ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim*, 8(1), 211-220.
2. Bekdaş, M. (2017). The perceptions of high school students for the concept of English through metaphors: Tokat sample. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 35-41.
3. Coşkun, M. (2010). Lise öğrencilerinin «iklim» kavramıyla ilgili metaforları (zihinsel imgeleri). *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 5(3), 919-940.
4. Çalışıcı, H. & Sümen, Ö. Ö. (2018). Metaphorical perceptions of prospective teachers for STEM education. *Universal Journal of Educational Research* 6(5), 871-880.
5. Çetinkaya, M., Özgören, Ç., Orakçı, Ş. & Özdemir, M. Ç. (2018). Metaphorical perceptions of middle school students towards Math. *International Journal of Instruction*, 11(3), 31-44.
6. Çivril, H., Aruğaslan, E. & Özkara, B. Ö. (2018). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik algıları: Bir metafor çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 39-59.
7. Fidan, M. (2017). Karma öğrenme öğrencilerinin uzaktan eğitim kavramına yönelik metaforik algıları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(1), 276-291.
8. Forceville, C. (2002). The Identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
9. Karadağ, R., & Gültekin, M. (2012). The metaphors that elementary school students use to describe the term «teacher». *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 8(1), 69-83.
10. Koçak, C. (2013). Metaphorical perceptions of teacher candidates towards the school concept: Lotus flower model. *Mevlana International Journal of Education (MIJE)*, 3(4), 43-56.

11. Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
12. Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Yayınevi.
13. Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
14. Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. İstanbul: Mess Yayınları.
15. NK (2020). Təhsil müəssisələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesi mart ayının 3-dən 9-dək dayandırıldı. <https://nk.gov.az/az/article/691/> Tarix: 20.06.2020
16. Nikitina, L., & Furuoka, F. (2008). «A language teacher is like...»: Examining Malaysian students' perceptions of language teachers through metaphor analysis. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 5(2), 192-205.
17. Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 98-109.
18. Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326
19. Saban, A. (2008). İlköğretim I. Kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
20. Thomson, M.M. (2016). Metaphorical images of schooling: Beliefs about teaching and learning among prospective teachers from the United States displaying different motivational profiles. *Educational Psychology*, 36(3), 502-525.
21. TN (2020a). Teledərslərə start verilir. <https://edu.gov.az/az/page/9/18093> Tarix: 20.06.2020
22. TN (2020b). Təhsil Nazirliyi «Virtual məktəb» layihəsini təqdim edir. <https://edu.gov.az/az/page/9/18162> Tarix: 20.06.2020
23. UNESCO (2020a). UNESCO (2020a). Teacher Task Force calls to support 63 million teachers touched by the COVID-19 crisis. <https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19-crisis> Tarix: 15.06.2020
24. UNESCO (2020b). Education: From disruption to recovery. COVID-19 impact on Education. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> Tarix: 15.06.2020
25. UNESCO (2020c). COVID-19 impact on Education <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/countries> Tarix: 15.06.2020
26. WHO (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> Tarix: 20.06.2020
27. Yılmaz, G. K. & Güven, B. (2015). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 6(2), 299-322.